

- 1 רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כ
- 2 הלכה א
- 3 אין בית דין עונשין באומד הדעת אלא על פי עדים בראיה ברורה, אפילו ראוהו העדים רודף אחר חבירו והתרו בו
- 4 והעלימו עיניהם או שנכנסו אחריו לחורבה ונכנסו אחריו ומצאוהו הרוג ומפרפר והסייף מנטף דם ביד ההורג הואיל
- 5 ולא ראוהו בעת שהכהו אין בית דין הורגין בעדות זו ועל זה וכיוצא בו נאמר ונקי וצדיק אל תהרוג, וכן אם העידו
- 6 עליו שנים שעבד ע"ז זה ראהו שעבד את החמה והתרה בו וזה ראהו שעבד את הלבנה והתרה בו אין מצטרפין,
- 7 שנאמר ונקי וצדיק אל תהרוג הואיל ויש שם צד לנקותו ולהיותו צדיק אל תהרגוהו .
- 8 הלכה ב
- 9 כל מי שעשה דבר שחייבין עליו מיתת בית דין באונס אין בית דין ממיתין אותו ואף על פי שהיה מצווה שיהרג ואל
- 10 יעבור אף על פי שחלל את השם והוא אנוס אינו נהרג שנאמר ולנערה לא תעשה דבר זו אזהרה לבית דין שלא
- 11 יענשו את האנוס.
- 12 ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רצ
- 13 והמצוה הר"צ היא שהזהירנו שלא לחתוך הגדרים באומד הדעת החזק ואפילו היה קרוב אל האמת. כמו שיהיה
- 14 אדם ירדפהו שונאו להרגו ולהנצל ממנו יכנס בבית אחד ויכנס הרודף והוא אחריו ונכנס אנחנו אחריהם ונמצא
- 15 הנרדף הרוג והוא מפרפר ושונאו שהיה רודפו עומד עליו והסכין בידו ושניהם מנטפין דם. הנה זה הרודף לא
- 16 יהרגוהו הסנהדרין על צד חתוך הגדר אחר שאין שם עדים מעידים שראו ההריגה. ובאה האזהרה בתורת האמת
- 17 מהרוג זה והוא אמרו יתעלה (משפטי' כג) ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע. ובמכלאתא אמרו ראוהו רודף
- 18 אחר חבירו להרגו והתרו בו ואמרו לו ישראל הוא בן ברית הוא אם הרגת אותו תיהרג והעלימו עיניהם ומצאוהו
- 19 הרוג ומפרפר והסייף מנטף דם מיד ההורג שומע אני יהא חייב ת"ל ונקי וצדיק אל תהרוג. ולא תרחיק זה ולא
- 20 תפלא מזה הדין. כי הדברים האפשריים מהם קרובי האפשרות מאד ומהם רחוקי האפשרות ומהם אמצעיים בין
- 21 זה לזה. ולאפשר רוחב גדול מאד. ואילו התירה התורה לחתוך דיני נפשות באפשר הקרוב מאד שאפשר שיהיה
- 22 קרוב מן המחוייב המציאות כגון זה שהמשלנו היינו חותכים הגדר במה שהוא רחוק מזה מעט ובמה שהוא יותר
- 23 רחוק גם כן עד שיחתכו הגדרים וימיתו האנשים פעמים במעט אומד לפי דמיון הדיין ומחשבתו. ולכן סגר יתעלה
- 24 את הפתח הזה ואמר שלא יחתך גדר העונש אלא כשיהיו העדים מעידים שהם ידעו בודאי שזה עשה המעשה
- 25 ההוא באמת בלא ספק ובלא דמיון כלל. וכאשר לא נחתוך הגדרים בדמיון החזק מאד הנה תכלית מה שיהיה
- 26 שנפטור החוטא וכאשר חתכנו הגדרים בדמיון ובאומד הנה פעמים נהרוג נקי יום אחד. ולזכות אלף חוטאים יותר
- 27 טוב ונכסף מהרוג זכאי אחד יום אחד. וכן כשהעידו שני עדים עליו בשתי עבירות בכל אחת מהן דין מיתה וכל אחד
- 28 משניהם לבדו ראה אותו עובר האחת ולא ראה אותו עובר האחרת, הנה לא ייהרג. כגון שיעיד עליו עד אחד שהוא
- 29 עשה מלאכה בשבת והתרה בו והשני יעיד עליו שהוא עבד עבודה זרה והתרה בו, זה לא ייסקל. אמרו (מכיל"י) היה
- 30 אחד מעידו עובד לחמה ואחד עובד ללבנה שומע אני יצטרפו תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרוג:

- 1 השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רצ
- 2 כתב הרב והמצוה מאתים ותשעים שנמנענו מלקיים גבולי העונש באמתלאות חזקות ובמכלתא אמרו ראוהו רודף
- 3 אחר חבירו להרגו והתרו בו ואמרו ישראל הוא בן ברית הוא אם הרגת אותו תהרג והעלימו עיניהם ומצאוהו הרוג
- 4 ומפרפר והסייף מנטף דם ביד ההורג שומע אני יהא חייב תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרוג. וכתב וכמו כן כשיעידו
- 5 שני עדים עליו בשתי עבירות לא יהרג אמרו היה אחד מעידו עובד לחמה ואחד מעידו עובד ללבנה שומע אני
- 6 יצטרפו ת"ל ונקי וצדיק אל תהרוג. והנכון בזה שימנו שתי מניעות. שהם עניינים שונים אין להם דמיון זה עם זה
- 7 כלל אבל רבו החכמים העדיות שאינן שוות מנקי שזה נקרא נקי לא נתקיים עליו עדות בעבירה והיא השנויה תחלה
- 8 במכילתא וחזרו ורבו האמתלאות מצדיק שזה צדיק בדין אף על פי שאינו נקי מן החטא .
- 9 ואני תמה עוד שאין הכתוב נדרש כן בתלמוד אבל שנינו ברביעי מסנהדרין (לב א) דיני ממונות מחזירין בין לזכות
- 10 בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה ואמרו (לג ב) תנו רבנן מניין ליוצא מבית דין חייב ואמר
- 11 אחד יש לי ללמד עליו זכות מניין שמחזירין אותו ת"ל נקי אל תהרוג ומניין ליוצא מבית דין זכאי ואמר אחד יש לי
- 12 ללמד עליו חובה מניין שאין מחזירין אותו ת"ל וצדיק אל תהרוג שאין מחזירין אותו לחובה אפילו הסכימו כולם
- 13 שטעו אלא א"כ טעו בדבר שהצדוקין מודין בו. והמדרש שתפשו בו בעלי הגמרא הוא עיקר ובו היה ראוי לתפוש.
- 14 וגם שם במכילתא היא שנויה .
- 15 ואומר אני שתחלת הברייתא השנויה במכילתא היה אחד מעידו שהוא עובד לחמה ואחד מעידו שהוא עובד ללבנה
- 16 וראוהו רודף אחר חבירו שתיהן סמכו אותם למקרא באסמכתא בעלמא, שאפילו בדיני ממונות כגון חמה ולבנה אין
- 17 מצטרפין, שהיא הכחשה בחקירות. ואפילו נאמר שהעידו שזבח וקטר להם שלא בפניהם, עדות המכחשת זו את זו
- 18 בבדיקות כגון זו פסולה היא [עדות רפ"ב] דהוה ליה מנה שחור ומנה לבן בהכחשה (שם ל ב, לא א). ואם נאמר
- 19 בשאינם מכחישין, חצי עדות היא. וכבר יוצא לנו פטור זה מפסוק לא יומת על פי עד אחד. ובפרק כיצד העדים
- 20 (מכו' ו א) אמרו לא יומת על פי עד אחד להביא שנים שרואין אותו אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ואינן רואין זה
- 21 את זה שאינם מצטרפין ולא עוד אלא אפילו שנים בזה אחר זה מחלון אחד אין מצטרפין והעמידה אפילו בבוועל
- 22 את הערוה דהאי קא חזי כוליה מעשה והאי כוליה מעשה. כלומר שכל אחד רואה באותה בעילה מעשה המחייבו
- 23 ואעפ"כ אינם מצטרפין. והיא המניעה שנמנענו מלא יומת על פי עד אחד [ל"ת רפח]. וכן מאומד אף בדיני ממונות
- 24 הוא פסול דקי"ל [נז"מ ספ"ח] כרבנן דפליגי עליה דר' אחא בגמל האוחר כמתבאר שם ברביעי שלסנהדרין (לז ב).
- 25 ולא בא הכתוב הזה ונקי וצדיק אל תהרוג אלא לפטור בדיני נפשות המחוייבין בדין ממון וזהו ראו בעלי הגמרא
- 26 ותפשו להם סוף המתניתא השנויה במכילתא שהיא עיקר המדרש בכתוב הזה. ומ"מ שתי מניעות הן: